

Boekbespreking

Madeleine de Boer (2008). **Culturele diversiteit in opvattingen over misdaad en straf onder leerlingen van het VMBO**. Den Haag: Boom Juridische uitgevers, ISBN 978-90-8974-023-6.

In deze handeseditie van haar proefschrift gaat De Boer na in hoeverre jongeren van Antilliaanse, Marokkaanse, Nederlandse, Surinaamse, en Turkse afkomst er verschillende meningen op nahouden aangaande misdaad en straf. Geen onbelangrijke vraag gezien het feit dat allochtonen aanzienlijk vaker met politie en justitie in aanraking komen dan autochtonen. Zo laten Blom et al. (2005) zien dat na standaardisatie naar geslacht en leeftijd 5,6% van de 12- tot 79-jarige Antillianen in 2002 als verdachte door de politie werd aangemerkt. Voor Marokkanen, Surinamers en Turken ligt dit percentage respectievelijk op 3,3, 3,6 en 2,2, terwijl dit voor slechts 0,9% van de autochtonen geldt. Kijken we net als De Boer enkel naar jongeren dan zijn de etnische verschillen nog veel dramatischer, met name onder jongens.

In het begin van haar proefschrift schrijft De Boer dat gangbare sociaaleconomische verklaringen voor etnische verschillen in criminaliteit tekortschieten. Ze stelt een culturele verklaring voor waarin criminaliteitsverschillen worden toegeschreven aan etnische verschillen in normen en waarden aangaande misdaad en straf. Immers, als jongeren van verschillende etnische groepen verschillend denken over criminaliteit is het wellicht ook niet verwonderlijk dat de ene groep vaker in de fout gaat dan de andere. Eerder onderzoek had echter laten zien dat in verschillende culturen de algemene opvattingen over misdaad en straf elkaar vaak weinig ontlopen. De Boer stelt zich dan ook de vraag of Nederlandse jongeren er met name universele of toch ook etnisch specifieke opvattingen op nahouden. Wanneer de culturele verklaring enig hout snijdt, zouden allochtone jongeren namelijk minder negatief moeten oordelen over misdaad, of in ieder geval onder bepaalde omstandigheden.

De kern van het proefschrift is gebaseerd op in totaal 1049 vragenlijsten afgenomen onder vmbo-leerlingen uit Almere, Rotterdam en Utrecht in de periode van januari 2001 tot en met april 2003: 53 Antilliaanse, 157 Marokkaanse, 610 Nederlandse, 139 Surinaamse en 90 Turkse jongeren. Daarnaast heeft De Boer 117 semigestructureerde gesprekken gevoerd met individuele leerlingen alsook met groepjes leerlingen met gelijke etnische achtergrond. In het boek worden de bevindingen uit het vragenlijstonderzoek uitvoerig geïllustreerd door middel van citaten uit deze gesprekken. Het blijft daarbij helaas onduidelijk hoe de selectie van gesprekspartners en gepresenteerde citaten precies heeft plaatsgevonden. De focus op vmbo-leerlingen, omdat de meerderheid van allochtone jongeren in Nederland in dat schooltype te vinden is, lijkt me voor haar zoektocht naar etnische verschillen in opvattingen aangaande misdaad en straf prima. Echter, vanuit de meer algemene vraag hoe de criminaliteitsstatistieken moeten worden verklaard – de hamvraag die De Boers vertrekpunt lijkt te zijn – was het beter geweest een mooie afspiegeling van de Nederlandse jongeren te onderzoeken. Pas dan had de culturele verklaring in competitie kunnen worden gebracht met de gangbare sociaaleconomische verklaringen.

Het voert in deze boekbespreking te ver uitgebreid stil te staan bij concrete resultaten uit het empirische gedeelte van het proefschrift, temeer daar het een louter beschrijvend karakter heeft en De Boer een wel erg lange waslijst aan onderwerpen de revue laat passeren. Helaas gaat de analyse nergens de diepte in en volstaat De Boer met het rapporteren van bivariate samenhangen tussen de gemeten meningen over misdaad en straf en de etnische achtergrond van de leerlingen. Hoewel ze de bespreking van de tabellen en figuren op elegante wijze aanvult met illustraties en toelichtingen uit de gevoerde gesprekken, hebben de empirische hoofdstukken door de veelheid aan onderwerpen en het ontbreken van meer diepgaande multivariate analyses een erg opsommend karakter. De eindconclusie luidt dat de leerlingen van verschillende etnische groepen op veel terreinen een universele opvatting hebben (criminaliteit wordt afgewezen), terwijl in bepaalde gevallen specifieke etnische groepen een afwijkende mening hebben zonder dat daar een duidelijk patroon in te herkennen valt.

Het lovenswaardige werk van de uitgebreide dataverzameling stelt uiteindelijk teleur. Bladerend door de inhoudsopgave en het eerste

hoofdstuk blijkt al snel dat de hamvraag onbeantwoord zal blijven. De Boer heeft namelijk verzuimd de jongeren naar hun criminele gedrag en politiecontacten te vragen. Daarmee kan ze nergens de relatie leggen tussen opvattingen enerzijds en crimineel gedrag anderzijds. Een voetnoot op pagina 39 vermeldt dat er onder de leerlingen die aan het onderzoek meededen ook jongeren zaten die met de politie in aanraking waren geweest, maar dat is het enige wat de lezer over het criminele gedrag van de onderzoeksgroep te lezen krijgt. Dat is jammer. Gezien het vertrekpunt van de studie had het voor de hand gelegen te achterhalen of de leerlingen zelf ook wel eens een scheve schaats reden. Onderzoekers van het NSCR lieten in 2002 zien dat criminaliteit onder vmbo-leerlingen heel goed door middel van zelfrapportage onderzocht kan worden (Weerman et al., 2003: 68).

Omdat De Boer geen directe meting heeft van crimineel gedrag, is ze uiteindelijk genoodzaakt via een omweg de culturele verklaring te evalueren. Haar oordeel is negatief, omdat de groepen met hoge scores in de politiestatistieken (Antilliaanse en Marokkaanse jongeren) geenszins opvallend afwijkende meningen erop nahouden. Zonder in te gaan op de vraag of de grootste crimineeltjes wel op school aanwezig waren (selectieve non-respons), valt het op dat De Boer zich vooral richt op de beschrijving

van verschillen in gemiddelden tussen de etnische groepen. Gemiddeld mogen de groepen elkaar dus niet veel ontlopen, het is evenwel goed denkbaar dat de spreiding nogal verschilt. De cijfers uit het begin van deze boekbespreking laten zien dat criminaliteit nog altijd niet iets is voor het merendeel van één van de onderzochte groepen. Daarmee valt te verwachten dat de meerderheid criminaliteit gewoonlijk afkeurt, terwijl het ruimte laat aan een kleine groep die er wel positief tegenover staat. Wellicht zijn dit precies diegenen die het 'voor de rest verpesten' door hun opvattingen in de praktijk te brengen. Dit moet op het individuele niveau uitgezocht worden.

Stijn Ruiter

Literatuur

- Blom, M., Oudhof, J., Bijl, R. & Bakker, B. (2005). *Verdacht van criminaliteit. Allochtonen en autochtonen nader bekeken*. Den Haag: WODC/CBS.
- Weerman, F., Smeenk, W., Slotboom, A., Harland, P., Dijker, L. den, Bijleveld, C. & Laan, P. van der (2003). *De survey van het NSCR-schoolproject : Documentatie en tabellenboek van de eerste onderzoeksrunde*. Leiden, NSCR.